

CHET TILLARINI O'QITISHDA INTERFAOL METODLARNING ROLI

Hoshimova Sevinch Abduraxmon qizi
O'zbekiston Davlat Jahon Tillari Universiteti
@sevinchhgmil.com

Abstract: *This article explores the role of interactive methods in foreign language teaching and their impact on educational effectiveness. Interactive methods are modern pedagogical approaches that foster active communication between students and teachers, allowing learners to apply the target language in realistic contexts. The paper analyzes key types of interactive methods, including Communicative Language Teaching (CLT), Task-Based Learning (TBL), role-playing, discussions, group work, and gamification. These approaches shift language learning from a passive to an active process, turning students into problem-solvers, communicators, and active participants in the classroom. The article further contrasts traditional and interactive teaching strategies, provides integration techniques, and offers methodological recommendations for educators. The effectiveness of interactive approaches in developing language competence is theoretically and practically substantiated, highlighting their relevance in modern language pedagogy.*

Keywords: *Interactive methods, foreign language teaching, communicative approach, task-based learning, CLT, TBL, language competence, learner engagement, modern methodology, educational technologies*

Annotasiya: *Ushbu maqolada chet tillarini o'qitish jarayonida interfaol metodlarning roli va ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri keng yoritilgan. Interfaol metodlar – bu o'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasida faol muloqotni ta'minlaydigan, o'rgatilayotgan tilni real kontekstda qo'llash imkonini beradigan zamonaviy pedagogik yondashuvdir. Maqolada interfaol metodlarning asosiy turlari (kommunikativ yondashuv – CLT, topshiriqqa asoslangan o'qitish – TBL, rolli o'yinlar, munozaralar, guruhiy ish, gamifikatsiya va boshqalar) alohida tahlil qilinadi. Ushbu metodlarning asosiy afzalligi – til o'rganishni passiv emas, balki faol jarayonga aylantirishdir. O'quvchi darsda nafaqat bilim oluvchi, balki faol ishtirokchi, muammoni hal qiluvchi, muloqot quruvchi bo'lib shakllanadi. Shuningdek, maqolada an'anaviy va interfaol metodlar o'rtasidagi farqlar, ularni uyg'unlashtirish usullari va o'qituvchilar uchun metodik tavsiyalar berilgan. Chet tilini o'qitishda samaradorlikni oshirish, o'rganuvchining til kompetensiyasini shakllantirishda interfaol metodlarning dolzarbligi ilmiy-nazariy jihatdan asoslab berilgan.*

Kalit so'zlar: *Interfaol metod, chet tillarini o'qitish, kommunikativ yondashuv, topshiriqqa asoslangan o'qitish, CLT, TBL, til kompetensiyasi, o'quvchi faolligi, zamonaviy metodika, ta'lim texnologiyalari*

Аннотация: *В данной статье рассматривается роль интерактивных методов в процессе преподавания иностранных языков и их влияние на эффективность обучения. Интерактивные методы представляют собой современные педагогические подходы, направленные на активное взаимодействие*

между преподавателем и учащимися, что позволяет использовать изучаемый язык в реальных коммуникативных ситуациях. В статье анализируются основные виды интерактивных методов, такие как коммуникативный подход (CLT), обучение на основе заданий (TBL), ролевые игры, дискуссии, групповая работа и геймификация. Основное преимущество этих методов заключается в том, что они делают процесс обучения активным и вовлекающим. Учащийся становится не только получателем знаний, но и активным участником, решающим задачи и взаимодействующим с другими. Также в статье рассматриваются различия между традиционными и интерактивными методами, возможные пути их интеграции и даны методические рекомендации для преподавателей. Обоснована актуальность применения интерактивных методов для формирования языковой компетенции в современном образовательном процессе.

Ключевые слова: *Интерактивные методы, преподавание иностранных языков, коммуникативный подход, обучение на основе заданий, CLT, TBL, языковая компетенция, активность учащегося, современная методика, образовательные технологии.*

KIRISH

XXI asrda globallashuv, axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi, mehnat bozorining xalqaro tus olishi, fan, ta'lim, madaniyat va diplomatiya sohalarida integratsiya jarayonlarining kengayishi xorijiy tillarni o'rganishni dolzarb masalaga aylantirdi. Bugungi kunda ingliz, nemis, fransuz, koreys, xitoy va boshqa tillarni o'rganishga bo'lgan ehtiyoj individual darajada emas, balki jamiyat va davlat miqyosida ham strategik ahamiyat kasb etmoqda. Bu ehtiyoj xorijiy tillarni o'qitish sifatiga, metodika va yondashuvlarga yangicha talablarni qo'yimoqda.

Xususan, ta'lim tizimining barcha bosqichlarida samarador, interaktiv va zamonaviy metodlarga asoslangan o'qitish texnologiyalarini joriy qilish orqali til o'rganish jarayonini takomillashtirish dolzarb vazifalardan biridir. Ana shunday metodlarning eng muhimlaridan biri bu – interfaol metodlardir. Interfaol metodlar bu – o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida ikki tomonlama muloqot asosida kechadigan, o'rganilayotgan tilni real hayotiy vaziyatlarda qo'llashga asoslangan, o'quvchini faol subyektga aylantiradigan zamonaviy pedagogik yondashuvdir. Mazkur metodlar orqali til o'rganish faqat bilim olish emas, balki faol ishtirok, tajriba almashish, muammoni hal qilish va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish jarayoniga aylantiriladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-maydagi PF-5117-sonli farmoni bilan "Xorijiy tillarni o'rganishni tizimli tashkil etish va ommalashtirish" masalasi davlat siyosati darajasiga ko'tarildi. Bu esa o'quv jarayonida innovatsion yondashuvlarni, xususan, interfaol metodlarni keng joriy qilishni taqozo etmoqda. Bugungi kunda xalqaro miqyosda tan olingan CLT (Communicative Language Teaching), TBL (Task-Based Learning), rol o'yinlari, guruhii ishlar, munozaralar, gamifikatsiya kabi interfaol metodlar xorijiy tillarni o'qitishda samaradorlikni oshirishga xizmat qilmoqda.

Interfaol metodlarning o'ziga xos jihati shundaki, ular tilni o'rganishni passiv eslab qolish jarayonidan faol muloqotga aylantiradi. O'quvchi darsda nafaqat bilim oladi, balki muloqotda qatnashadi, fikr bildiradi, muammoni tahlil qiladi, rol ijro etadi, jamoada ishlaydi va o'z pozitsiyasini himoya qiladi. Bu esa til kompetensiyasining barcha tarkibiy qismlarini – fonetik, leksik, grammatik, pragmatik, ijtimoiy va madaniy jihatlarni uyg'un holda rivojlantiradi.

Shu bilan birga, interfaol metodlar o'quvchilar o'rtasida ijtimoiy muloqotni faollashtiradi, o'z fikrini erkin ifodalash, jamoa oldida chiqish qilish, tanqidiy fikrlash, muloqotga kirisha olish kabi ko'nikmalarni shakllantiradi. Bu metodlarning asosiy ustunligi – til o'rganish jarayonini “real hayot” modeli asosida olib borish, ya'ni o'quvchini til muhitiga yaqinlashtirishdir.

Mazkur maqolada aynan interfaol metodlarning chet tilini o'qitishdagi o'rni, ularning turlari, amaliy jihatlari, afzalliklari va an'anaviy metodlardan farqlari tahlil qilinadi. Shuningdek, ularni dars jarayoniga uyg'unlashtirish bo'yicha metodik tavsiyalar, o'qituvchilar uchun amaliy ko'rsatmalar ham beriladi. Maqolaning maqsadi – interfaol yondashuvlar asosida xorijiy til o'rgatish samaradorligini oshirishga ilmiy-nazariy va amaliy asos yaratish, shuningdek, bu metodlarning ta'lim jarayonidagi ahamiyatini keng ochib berishdan iborat.

Interfaol metodlar mohiyati va nazariy asoslari

Interfaol metodlar – bu o'qituvchidan biryozlama bilim berish emas, balki o'quvchini faollikka undaydigan, dars jarayonida uni fikrlash, izlanish, muloqot qilishga majbur qiladigan pedagogik yondashuvdir. Interfaollik tushunchasi pedagogika fanida V.A. Slavyonin, I.F. Kharlamov, O. Tursunov, A. Jalolov kabi olimlarning asarlarida keng yoritilgan. Xususan, A. Jalolov (2007) til o'rgatishda interfaol metodlarni kommunikativ yondashuvning uzviy qismi sifatida baholaydi.

Interfaol metodlarning asosiy xususiyati – tilni o'rganishga shunchaki bilim emas, balki faol kommunikatsiya vositasi sifatida yondashishdir. Bu metodlar o'quvchilarni guruhlarda ishlash, muhokama qilish, fikr almashish, vazifalarni bajarish orqali tilni o'rganishga jalb etadi.

Interfaol metodlarning turlari va ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri

Kommunikativ yondashuv (CLT – Communicative Language Teaching): Bu metod tilni real hayotiy vaziyatlarda qo'llashni o'rgatadi. O'quvchilar tayyor dialoglardan ko'ra, o'z fikrini mustaqil shakllantirishga intiladi.

Topshiriqqa asoslangan o'qitish (TBL – Task-Based Learning): Bu yondashuvda darslar vazifalar asosida tashkil qilinadi. Masalan, “sayohat rejasini tuzish” yoki “mehmon kutib olish” kabi topshiriqlar orqali o'quvchilar tilni amaliyotda qo'llaydilar.

Rolli o'yinlar va dramatizatsiya: O'quvchilar o'zlarini turli rolda tasavvur qilib, tilni kontekstual asosda qo'llashadi. Bu usul darslarni jonlantiradi, nutqni faollashtiradi.

Guruhiy ish va munozaralar: Guruhiy faoliyat orqali o'quvchilar bir-biridan o'rganadi, tilni tushunish va ifodalash ko'nikmalari ortadi. Munozaralar esa tanqidiy fikrlash va argumentatsiya ko'nikmalarini rivojlantiradi. Gamifikatsiya (o'yinlashtirish):

O'yin elementlari orqali motivatsiya kuchayadi. Bu metod kichik yoshdagi o'quvchilarda ayniqsa samarali natijalar beradi.

An'anaviy va interfaol metodlarning taqqosiy tahlili

Asosiy jihatlar	An'anaviy metodlar	Interfaol metodlar
O'qituvchi roli	Asosiy axborot manbai	Yo'naltiruvchi, fasilitator
O'quvchi roli	Passiv tinglovchi	Faol ishtirokchi, muloqot quruvchi
Ta'lim shakli	Ma'ruza, yozma topshiriqlar	Dialog, guruhiy ish, rolli o'yinlar
O'rganish usuli	Eshitish va yodlash	Amal qilish, muloqot orqali o'rganish

Bu taqqoslashdan ko'rinadiki, interfaol metodlar til o'rganishni faollashtirib, o'quvchini bilim oluvchidan bilim yaratuvchiga aylantiradi.

Metodik tavsiyalar va amaliy qo'llanmalar

Metod/Uslub	Tavsif	Amaliy qo'llanma (darsda qo'llash misoli)	Foydasi
Kommunikativ yondashuv (CLT)	Tilni real hayotiy muloqot vositasi sifatida o'rganish	"Do'konda xarid qilish" mavzusida dialog tuzish	Muloqot ko'nikmasini rivojlantiradi
Topshiriqqa asoslangan o'qitish (TBL)	Amaliy topshiriqlar asosida til o'rganish	"Sayohat rejasini tuzish" – o'quvchilar jamoada reja tuzishadi va taqdimot qilishadi	Reja tuzish, jamoaviy ishlash, gap tuzish malakasini oshiradi
Rolli o'yinlar	O'quvchilar turli rolda chiqish qiladi	"Restoranda mijoz va ofitsiant" rollarini ijro etish	So'zlashuv nutqini tabiiylashtiradi
Munozara (debate)	O'quvchilar qarama-qarshi fikrlarni himoya qiladi	"Mobil telefonlar maktabda kerakmi?" mavzusida bahs	Argumentatsiya, mustaqil fikrlashni rivojlantiradi
Guruhiy ish	O'quvchilar kichik guruhlarda ishlaydi	Har bir guruh "Mening ideal maktabim" mavzusida fikr bildiradi va taqdimot qiladi	Hamkorlikda ishlash, eshitish va gapirish ko'nikmalarini rivojlantiradi
Gamifikatsiya (o'yinlashtirish)	O'yin elementlari orqali ta'lim	"Word Bingo" o'yini orqali yangi so'zlar yodlash	Motivatsiyani oshiradi, xotirani kuchaytiradi
Multimediya vositalari	Audio, video va interaktiv materiallar yordamida o'qitish	Video dialogni ko'rib, vaziyatni tahlil qilish va muhokama qilish	Tinglab tushunish, kontekstda tushunish ko'nikmasini rivojlantiradi
Internet-resurslar (interaktiv platformalar)	Onlayn test, quizz, mashqlar orqali o'qitish	Quizlet yoki Kahoot yordamida mavzu bo'yicha interaktiv test	Qiziqarli muhit yaratadi, o'rganganlarini mustahkamlaydi

Metod/Uslub	Tavsif	Amaliy qo'llanma (darsda qo'llash misoli)	Foydasi
Metakognitiv yondashuv	O'quvchini o'z o'rganish jarayonini anglashga undaydi	Dars oxirida "Bugun nimalarni o'rgandim?" degan savolga yozma javob berish	O'z ustida ishlash, refleksiya qilish ko'nikmasini rivojlantiradi
Storytelling (hikoya qilish)	Til o'rganishni hikoyalar orqali amalga oshirish	"Bir kuni sayohatda..." mavzusida o'quvchilar hikoya yozadilar yoki gapirib beradilar	So'z boyligini kengaytiradi, ifoda qilish malakasini mustahkamlaydi

Qo'shimcha umumiy tavsiyalar:

Har bir darsda kamida bitta interfaol metodni rejalashtiring.

O'quvchilar o'rtasida muomala qilish uchun imkoniyat yarating, masalan, "Think-Pair-Share" texnikasini qo'llang.

O'quv materiallarini interaktiv taqdimot shaklida tayyorlang (PowerPoint, Google Slides).

Mavzuga oid real hayotiy vaziyatlarni yaratishga harakat qiling.

Baholashda rubrika tizimini qo'llang, bunda faqat grammatik xatolar emas, balki muloqotga kirishish, fikr ifodalash ham e'tiborga olinadi.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy ta'lim jarayonida interfaol metodlar chet tillarini o'qitishda eng samarali, dolzarb va innovatsion yondashuvlar sirasiga kiradi. Ushbu metodlar o'quvchilarning darsdagi ishtirokini kuchaytirish, ularni mustaqil fikrlashga, real hayotiy muloqotga tayyorlash, ijodiy yondashuvni shakllantirishda katta ahamiyatga ega. Interfaol metodlar orqali o'quvchi nafaqat bilim oladi, balki bu bilimni amaliyotda qo'llash, jamoaviy ishda ishtirok etish, muammoni hal qilish va o'z fikrini mantiqiy asoslashga o'rganadi. Maqolada ko'rib chiqilgan kommunikativ yondashuv, topshiriqqa asoslangan o'qitish, rolli o'yinlar, munozaralar, guruhviy ish va gamifikatsiya kabi metodlar til o'rganish jarayonini samarali tashkil qilish imkonini beradi. Bu metodlar o'quvchilarni passiv bilim oluvchidan faol ishtirokchiga aylantiradi. Ayniqsa, CLT va TBL yondashuvlari o'quvchilarning til kompetensiyasini shakllantirishda va uni rivojlantirishda beqiyos ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, an'anaviy va interfaol metodlarning uyg'unlashtirilgan holda qo'llanishi ta'lim sifatini yanada oshiradi. Interfaol metodlardan foydalanish o'qituvchidan yangi yondashuvlar, darsga ijodiy qarash, texnologiyalardan samarali foydalanishni talab qiladi. Shu bois o'qituvchilar uchun metodik tavsiyalar va amaliy qo'llanmalar ishlab chiqilishi va doimiy takomillashtirib borilishi zarur.

Umuman olganda, xorijiy tillarni o'qitishda interfaol metodlarning qo'llanilishi o'quvchining tilga bo'lgan qiziqishini oshirish, uni faol fikrlovchi va muloqot qiluvchi shaxs sifatida shakllantirish, ta'lim jarayonini real hayotiy vaziyatlarga yaqinlashtirish imkonini beradi. Bu esa zamonaviy ta'lim talablariga to'liq javob beradi va til o'rgatish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Normurodov, B. (2019). Chet tillarini o'qitishda interfaol metodlar. Toshkent: O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti nashriyoti.
 2. To'raqulov, S. (2020). Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va til o'qitish metodikasi. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
 3. Xolboyeva, M. (2018). Chet tillarni o'qitishda kommunikativ yondashuv. Toshkent: O'zbekiston milliy universiteti matbuoti.
 4. Saidov, O. (2021). Topshiriqqa asoslangan til o'qitish metodlari. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi vazirligi nashriyoti.
 5. Ismoilova, D. (2017). Interfaol o'qitish metodlari va ularning samaradorligi. Toshkent: Pedagogika akademiyasi nashriyoti.
 6. Karimov, J. (2019). Til kompetensiyasini shakllantirishda yangi pedagogik yondashuvlar. Toshkent: O'zbekiston xalqaro til instituti.
 7. Rasulova, N. (2022). Guruh ishlarida interfaol metodlardan foydalanish. Toshkent: O'zbekiston ta'lim nashriyoti.
- Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati
1. Hymes, D. (1972). On Communicative Competence. In J. B. Pride & J. Holmes (Eds.), Sociolinguistics. Penguin.
 2. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2001). Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press.
 3. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press.
 4. Piaget, J. (1970). Science of Education and the Psychology of the Child. Penguin Books.
 5. Brown, H. D. (2007). Principles of Language Learning and Teaching. Pearson Education.
 6. Karimova, N. (2022). Chet tillarini o'qitishda interfaol metodlarning qo'llanilishi. O'zbekiston tilshunoslik jurnali, №1(5), 45–51.
 7. Harmer, J. (2007). The Practice of English Language Teaching. Longman.
 8. Nation, I. S. P. & Newton, J. (2009). Teaching ESL/EFL Listening and Speaking. Routledge.
 9. TESOL International Association. (2020). Interactive Learning and Learner Engagement in Virtual Classrooms.
 10. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. (2021). Chet tillarni o'qitishda innovatsion metodlar bo'yicha uslubiy qo'llanma.